

ΟΙ ΒΛΑΧΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ Η ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΤΟΥΣ

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

- Στους βλάχικους χορούς, η θέση κάθε χορευτή ήταν απολύτως καθορισμένη βάσει ηλικίας φύλου και κοινωνικής θέσης(παντρεμένοι, ανύπαντροι, νέοι, παιδιά) Χόρευαν χωριστά άντρες και γυναίκες. Μόνο στο Ζαγόρι επιτρέπονταν να αναμιγνύονται άντρες και γυναίκες. Χαρακτηριστικό των βλάχικων χορών οι περιορισμένες και συγκρατημένες κινήσεις.

Για τις γυναίκες δεν επιτρεπόταν το λίκνισμα, ενώ το κεφάλι παρέμεινε σκυφτό ως ένδειξη σεμνότητας.

Για τους άντρες, αντίθετα, υπήρχε περισσότερη άνεση και ελευθερία στις κινήσεις τους.(Για παράδειγμα στο συρτό στα τρία ,στο 4^ο βήμα οι άντρες έχουν το αριστερό πόδι αρκετά πιο ψηλά από τις γυναίκες. Το δεξί χέρι του πρωτοχορευτή είναι ψηλά ενώ οι γυναίκες το έχουν στη μέση). Στο τσάμικο πάλι βλέπουμε οι γυναίκες να έχουν πιο συρτά και στρωτά βήματα, σε αντίθεση με τους άντρες που είναι πιο πηδηχτά και με φιγούρες.

- Κυρίαρχο όργανο ως τις αρχές του προηγούμενου αιώνα ήταν η γκάιντα, που συνόδευε τους χορούς, ενώ αργότερα έχουμε εισαγωγή ορχήστρας με κλαρίνο, βιολί ,ντέφι και λαούτο.
- Στην κεντρική ,ανατολική Μακεδονία και την Ήπειρο επικράτησαν αυτά τα όργανα, ενώ στη δυτική Μακεδονία κυριάρχησαν περισσότερο οι χάλκινες ορχήστρες της περιοχής (Νυμφαίο, Κλεισούρα).

ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΒΛΑΧΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

- **1.ΜΕΓΑΛΟΣ ΧΟΡΟΣ Ή ΤΣΙΑΤΣΙΟΣ** (μάρι κόρου ή κόρου ντι χουάρα)χορεύεται κυρίως Δεκαπενταύγουστο σε πολλά βλαχοχώρια της Ηπείρου όπως Μέτσοβο, Αετομηλίτσα, Σαμαρίνα, Αβδέλλα κ.α. Τελετουργικός χορός, απλός, μεγαλοπρεπής και περήφανος. Λέγεται μεγάλος, γιατί χορευόταν από όλους τους κατοίκους στη μνήμη κάποιου αγίου ή της Παναγίας και Τσιάτσιος από το όνομα τοπικού ήρωα της Τουρκοκρατίας. Όπως προείπαμε μπροστά έμπαινε ο γεροντότερος και ακολουθούσαν κατά ηλικία και φύλο οι υπόλοιποι και χορευόταν σε πλατείες, αυλές εκκλησιών και πατώματα(ανοικτοί χώροι).

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΧΟΡΟΣ

- **2. ΡΟΒΑΣ.** Πήρε το όνομά του από τον διάσημο οδηγό караβανιών τον Ρόβα. Η Ήπειρος ως γνωστό ήταν ένα από τα πιο σημαντικά εμπορικά κέντρα της Ελλάδος κι από την οποία γινόταν μεταφορά ταξιδιωτών και εμπορευμάτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ιδιαίτερα στην Ρουμανία. Την μεταφορά αυτή αναλάμβαναν ειδικοί άνθρωποι ,γνωστοί ως << караβανιάρηδες>>. Ο Ρόβας και ο Μειντάνης ήταν δύο απ' αυτούς. Επικράτησε, όμως, περισσότερο ο Ρόβας που ήταν και μέλος της Φιλικής Εταιρίας. Αργότερα συνελήφθη στα Γιάννενα και σκοτώθηκε από τους Τούρκους.
- **3. ΒΛΑΧΙΚΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ :** Η γνωστή Ζαχαρούλα, που την χορεύουν πιο πολύ οι Βλάχοι Σερρών και Βερμίου. Είναι ένας από τους πολλούς χορούς που έφεραν οι βλάχικες ομάδες πληθυσμού κατά τις μετακινήσεις τους στην περιοχή της Νάουσας αρχικά και αργότερα στη δυτική Μακεδονία και Ήπειρο.

4.ΣΚΑΡΟΣ(Επιτραπέζιος-καθιστικός χορός, συνήθως εισαγωγικός για τους επόμενους. Μ' αυτόν ξεκινούσαν και τελείωναν τα βλάχικα πανηγύρια. Θεωρείται από τους πιο αυθεντικούς- οργανικούς σκοπούς της δημοτικής μας παράδοσης που διακατέχεται από σύμπλεγμα συναισθημάτων όπως παράπονο, ερωτισμό, νοσταλγία, λύπη, έρωτα για τη φύση, ρομαντισμό. Το άκουσμά του αναπαριστά τους ήχους και τις σκηνές που διαδραματίζονται στη βουκολική ζωή. Σκάρος ήταν η έναρξη άλλοτε της πρωινής , της μεσημεριανής ή νυχτερινής βοσκής των αιγοπροβάτων . Ο τσομπάνης ξυπνά το κοπάδι και το οδηγεί σε βοσκές Κι

επειδή αυτή η διαδικασία ήταν αργή , έδωσε τη θέση του και το όνομά του στο χορό. Ακόμη και σήμερα λέμε ότι το κοπάδι σκαρίζει, ξεκινώντας την βοσκή. Η μελωδία της φλογέρας ή του κλαρίνου, τα κουδουνίσματα των κουδουνιών και των κυπριών, τα βελάσματα των προβάτων ,τα αλυχτίσματα των σκυλιών, και τότε-τότε οι φωνές και τα σφυρίγματα των τσοπάνων συνθέτουν μια υπέροχη, ονειρεμένη και ξεχωριστή μελωδία.

5.ΣΥΓΚΑΘΙΣΤΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ-ΣΥΡΡΑΚΟΥ: γαμήλιος χορός που πήρε το όνομά του από το ελαφρύ συγκάθισμα των χορευτών. Ήταν ελεύθερος χορός και στο Μέτσοβο ξεκινούσε συνήθως με το τραγούδι: άντε μωρή μηλιά, ενώ στο Συρράκο με το τραγούδι: βαριά βαρούν τα σήμαντρα.

6.ΦΡΑΓΚΙΤΣΑ: γαμήλιος χορός που υμνεί την όμορφη Φραγκίτσα με τα κόκκινα. Χορεύεται πιο πολύ απ' τους βλάχους Σερρών, Πάικου, και Προσοτσάνης.

7.ΕΒΓΑΤΕ ΑΓΟΡΙΑ ΣΤΟ ΧΟΡΟ, κορίτσια στα τραγούδια, να δείτε νύφη και γαμπρό να δείτε και να μάθετε πως πιάνεται η αγάπη(τον χόρευαν μετά τον γάμο).

8.ΛΕΩΝΙΔΑΣ(τον χόρευαν οι βλάχοι των Γρεβενών, του Βερμίου και οι Ηπειρώτες). Ο χορός αναφέρεται στον καπετάν Λεωνίδα Χατζημπήρο από τη Σαμαρίνα, που αν και μορφωμένος(είχε τελειώσει το γυμνάσιο) μπλέχτηκε με τους αρματολούς. Σκοτώθηκε το 1880 σε τουρκικό απόσπασμα ανάμεσα στη Βλάστη και τα Νάματα

9. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ (αναφέρεται στον βοσκό Αριστείδη Τσιαντό, με καταγωγή από την Αετομηλίτσα που σκοτώθηκε από τους κλέφτες τον Μάιο του 1928).

10.ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΣ Ο χορός υμνεί τον μεγαλοτσέλιγκα Χατζηστέργιο από την περιοχή της Γράμμουστας, που είχε σπίτι σαν παλάτι ,αμέτρητα πρόβατα και 3 ανύπαντρες κοπέλες.

11.ΦΕΣΟΔΕΡΒΕΝΑΓΑΣ(σύνθετος χορός, αναφέρεται στον Δερβέναγα Φέζο, που σκοτώθηκε από κλέφτες στο Τσιρνέσι ,περιοχή κοντά στη Βωβούσα).

12.ΚΙΝΙΚ(χορεύεται από τους περιβολιώτες Γρεβενών στο πανηγύρι Αγ. Παρασκευής στις 26-28 Ιουλίου στο πλάτωμα κίνικ από το οποίο προήρθε και το όνομα. Ξεκινούσε συνήθως με το τραγούδι: σε περιβόλι μπαίνω μέσα σε λεμονιές)

13.ΦΙΑΤΑ ΝΙΚΑ.(*Νου ντι αράντι φιάτα νίκα σι νου γίνα λα νόι*)Συρτός , αυθεντικός βλάχικος χορός στα δύο που χόρευαν και τραγουδούσαν οι

συγγενείς του γαμπρού προς την νύφη στους αρραβώνες: μη γελαστείς κόρη μικρή στο σόι μας μην έρθεις

14.ΓΙΑΝΝΗ-ΚΩΣΤΑ (χορεύεται από τους βλάχους Συρρακιώτες και οφείλει το όνομά του στον αγωνιστή του 1821 Γιάννη Κώστα από το Κράσι Ιωαννίνων ο οποίος έλαβε μέρος στην επανάσταση του Συρράκου στην άλωση της Άρτας και στην πολιορκία του Μεσολογγίου. Πέθανε τελικά στην Αθήνα.

15.ΒΑΣΙΛΑΡΧΟΝΤΙΣΑ(αναφέρεται στη Βασίλω, κόρη του άρχοντα Νικολάκη Αβέρωφ, που την απήγαγαν οι κλέφτες και ως αντάλλαγμα ζητούσαν λύτρα χρυσού όσο ήταν το βάρος της).

16. ΔΕΛΗ-ΠΑΠΠΑΣ Αυτό το ιστορικό τραγούδι και χορός είναι βασισμένο σ' ένα πραγματικό γεγονός που έγινε κατά την Τουρκοκρατία. Μιλάει για έναν γενναίο κλέφτη, τον παπά-Γιώργη που γεννήθηκε στους Μαυραναίους, ένα χωριό των Γρεβενών. Όταν οι Τούρκοι σκότωσαν την αγαπημένη του γυναίκα, τρελάθηκε από τον αβάσταχτο πόνο και αποφάσισε να γίνει κλεφταρματωλός. Έδρασε γύρω στα 20 χρόνια (1834-1854). Ξεχώριζε για τις αρχηγικές του ικανότητες, το θάρρος και την παλικάριά του. Πολέμησε εναντίον των Τούρκων στο Μέτσοβο και το Κουτσελιό.

Κατάφερε να τους εμποδίσει, γιατί ήξερε πολύ καλά όλα τα στενά περάσματα στο Σμόλικα και μπορούσε να ελέγξει όλες τις διαβάσεις της βόρειας Πίνδου. Αφού ένωσε τα παλικάρια του με εκείνα του Θ. Ζιάκα που βρίσκονταν στη Δυτική Μακεδονία το 1854, πολέμησε στο Σπήλαιο των Γρεβενών. Εξαιτίας της παράτολμης δράσης του οι Τούρκοι τον αποκαλούσαν «τρελόπαπα». Από τη δράση του αυτή έγινε ήρωας αυτού του τραγουδιού που τραγουδιέται μέχρι σήμερα.

17.ΜΠΕΡΑΤΙ. Το Μπεράτι κατά την εκκλησιαστική ορολογία ήταν έδρα της ορθόδοξης μητρόπολης των Βελεγράδων με πολυάριθμες χριστιανικές εκκλησίες. Σύμφωνα με την επικρατέστερη εκδοχή ο χορός έχει καταγωγή από την νότιο Αλβανία και τη μεσαιωνική πόλη Βεράτιον (Μπεράτι) που κατά την παράδοση ήταν Ελληνική. Πριν το 1700, οι 6000 Έλληνες που ζούσαν στο Μπεράτι δημιούργησαν αυτή τη θαυμάσια μελωδία με δείγματα επιρροής των πλάγιων ήχων της βυζαντινής εκκλησίας.

Αργότερα ο χορός έγινε πιο ελεύθερος και συνδέθηκε περισσότερο με τη γαμήλια τελετή. Μετά το ξύρισμα ο γαμπρός ντυνόταν στα τσολιαδίστικα ρούχα, καθώς και οι αβλαμάδες (μπρατίμια). Έπειτα οι αβλαμάδες

έπαιρναν τα ρούχα της νύφης και κυρίως το καβάδι (μεταξοβάμβακο φόρεμα που φοριέται πάνω από το πουκάμισο)που θα πήγαιναν στη νύφη και κρατώντας το στο χέρι χόρευαν ξεχωριστό χορό Μπεράτι συνήθως με το τραγούδι –μπαίνω μέσα στ' αμπέλι- .Μετά το γάμο στην αυλή του σπιτιού του γαμπρού πάνω σε ψάθα χόρευαν οι νιόπαντροι χωρίς να πατήσουν έξω από αυτήν ξεχωριστό χορό που τις περισσότερες φορές ήταν το Μπεράτι και ξεκινούσε συνήθως με το τραγούδι<< πέρα πέρα στο Μπεράτι, κάθονταν πέντε-έξι Βλάχοι>>.

ΑΝΘΩΜΕΛΙΔΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ